

DOI: 10.32999/ksu2307-8030/2020-37-3

УДК 330.341.1

Шушкова Ю.В.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансового менеджменту
Львівського національного університету імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3836-7548>
E-mail: shushkova_yulia@ukr.net

ІНТЕГРАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

У статті запропоновано та апробовано авторську методику розрахунку інтегрального індексу інноваційно-технологічного розвитку економіки, що передбачає формування показників інноваційно-технологічної діяльності за регіонами країни за трьома групами (ресурсозабезпеченість інноваційно-технологічної діяльності, інноваційно-технологічна активність, ефективність інноваційно-технологічної діяльності), їх нормування, визначення ваг показників у групах, розрахунок зважених індексів груп показників, визначення ваг для кожної групи показників, розрахунок інтегральних індексів за групами, побудову інтегрального індексу. Розраховано інтегральні показники ресурсозабезпеченості інноваційно-технологічної діяльності, інноваційно-технологічної активності та ефективності інноваційно-технологічної діяльності за регіонами України на основі даних за 2009–2018 рр.

Ключові слова: інноваційно-технологічний розвиток, технологічна модернізація економіки, інтегральне оцінювання.

Шушкова Ю.В. ИНТЕГРАЛЬНАЯ ОЦЕНКА ИННОВАЦИОННО-ТЕХНОЛОГИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ

В статье предложена и апробирована авторская методика расчета интегрального индекса инновационно-технологического развития экономики, которая предполагает формирование показателей инновационно-технологической деятельности по регионам страны по трем группам (ресурсообеспеченность инновационно-технологической деятельности, инновационно-технологическая активность, эффективность инновационно-технологической деятельности), их нормирование, определение весов показателей в группах, расчет взвешенных индексов групп показателей, определение весов для каждой группы показателей, расчет интегральных индексов по группам, построение интегрального индекса. Рассчитаны интегральные показатели ресурсообеспеченности инновационно-технологической деятельности, инновационно-технологической активности и эффективности инновационно-технологической деятельности по регионам Украины на основе данных за 2009–2018 гг.

Ключевые слова: инновационно-технологическое развитие, технологическая модернизация экономики, интегральное оценивание.

Shushkova Yuliia. INTEGRAL ASSESSMENT OF INNOVATION AND TECHNOLOGICAL DEVELOPMENT OF THE UKRAINIAN ECONOMY

The goal of the article is to implement an integral assessment of innovation and technological development of the economy to form conclusions for improving the State policy to ensure technological modernization of the national economy of Ukraine. In the article proposed and tested the author's method of calculating the integral index of innovation and technological development of the economy, which provides for the formation of indicators of innovation and technological activities by regions of the country in three groups (resource availability of innovation and technological activity, innovation and technological activity, efficiency of innovation and technological activities), their rationing, determining the scales of indicators in groups, the calculation weighted indices of indicators, determination of scales for each group of indexes, calculation of integral indexes by groups, building of Integral index. The conceptual content of the concept of technological modernization in the system of economic reindustrialization has been formed. In the course of the research, the following methods were used: grouping - to identify the theoretical and methodological provisions of the formation of methods of analysis, methodological approaches, indicators - indicators, peculiarities of forming conclusions, the resulting characteristics as elements of the methodology of the study of the processes of economic re-industrialization on the basis of its technological modernization. The integral indexes of resource-providing of innovation-technological activity, innovation-technological activity and efficiency of innovation-technological activity by regions of Ukraine are calculated on the basis of data for 2009-2018. The calculated values of the integral index of innovation and technological development by regions of the country and in general. The strategic priorities of the State policy to ensure innovation and technological development of Ukraine's economy are substantiated. The scientific novelty of the research lies in the formation of the structure of state policy of technological modernization and re-industrialization of the economy.

Keywords: innovation and technological development, technological modernization of the economy, integrated evaluation.

Постановка проблеми. Реалізація державної політики у стратегічно важливих для національної економіки сферах, наприклад, де потрібні системні і комплексні реформи, що дають свої результати в середньо- і довгостроковій перспективі (зокрема, й у руслі забезпечення технологічної модернізації в контексті реіндустріалізації національного господарства), потребує ретельного планування, у т. ч. та передусім на засадах стратегічного бачення. Велике значення має обґрунтування якісної й ефективної методики аналізування інноваційно-технологічного розвитку, а також її апробації, отримання та узагальнення результатів для формування більш ефективної державної політики в аналізованій сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню базових положень у сфері інноваційної діяльності, а

також інноваційно-технологічної модернізації економіки присвячено публікації низки вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема таких, як: Т. Васильців та Т. Штець [1], Р. Лупак та Н. Юрків [9], М. Цап [8], М. Диха [2], Я. Жаліло [3], Ю. Кіндзерський [4], Т. Куценко [5], Л. Федулова [6], Ю. Харізішвілі [7] та ін. Проте сьогодні відсутня методика розрахунку інтегрального індексу інноваційно-технологічного розвитку регіонів та країни у цілому.

Метою статті є здійснення інтегрального оцінювання інноваційно-технологічного розвитку економіки для формування висновків з удосконалення державної політики забезпечення технологічної модернізації національного господарства України.

Виклад матеріалу дослідження та його основні результати. Для формування методики аналізу інно-

ваційно-технологічного розвитку економіки країни запропоновано авторський методичний підхід до розрахунку інтегрального індексу. Методикою передбачено сім етапів: (1) формування показників інноваційно-технологічної діяльності за регіонами України за визначений часовий період (за трьома групами: ресурсозабезпеченість інноваційно-технологічної діяльності, інноваційно-технологічна активність, ефективність інноваційно-технологічної діяльності); (2) нормування показників; (3) визначення ваг показників у групі; (4) розрахунок зважених індексів груп показників; (5) визначення ваг для кожної групи показників; (6) розрахунок інтегральних індексів за групами інноваційно-технологічного розвитку); (7) побудова інтегрального індексу.

Із застосуванням запропонованої методики ідентифіковано середні значення інтегральних індексів ресурсозабезпеченості інноваційно-технологічної діяльності в Україні (рис. 1). Так, за регіонами країни показник у 2018 р. знаходився в межах 0,17 (найнижче значення, характерне для Хмельницької області) – 0,66 (найвище значення, характерне для Запорізької області). Причому за 2009–2018 рр. інтегральні значення ресурсозабезпеченості інноваційно-технологічної діяльності у більшості областей України погіршилися, що негативно та є свідченням послаблення ресурсного потенціалу у цій сфері. Виняток становили такі регіони країни: Запорізька, Луганська, Львівська, Миколаївська, Одеська, Тернопільська, Харківська, Херсонська, Чернівецька та Чернігівська області.

Натомість у динаміці ситуація була значно кращою з інноваційно-технологічною активністю на регіональному рівні. Встановлено, що за 2009–2018 рр. у більшості областей країни інтегральний індекс інноваційно-технологічної активності підвищився (рис. 2). Спад був характерний лише для Вінницької, Рівненської, Хмельницької, Чернівецької та Чернігівської областей. Вищою порівняно з ресурсозабезпеченістю була й загальна інноваційно-технологічна активність у регіонах України. Наприклад, найнижче значення у 2018 р. мала Хмельницька область (0,34), а найвище – Київська (0,91).

Інноваційна активність, беззаперечно, важлива характеристика інноваційно-технологічного розвитку, проте дещо вище прикладне значення має ефективність інноваційно-технологічної діяльності, адже показує обсяги реалізованої інноваційної продукції, ефективність використання коштів, залучених у вигляді витрат на інновації, ефективність використання праці на створення й упровадження інновацій, частку обсягу реалізованої інноваційної продукції (товарів, послуг) в економіці. З огляду на це, позитивно, що низка регіонів України характеризується високими значеннями інтегрального індексу ефективності інноваційно-технологічної діяльності. Це, наприклад, Харківська (0,78), Львівська (0,75), Херсонська (0,73), Київська (0,72), Одеська (0,66), Запорізька (0,64) області та м. Київ (0,65) (рис. 3).

Але при цьому для низки областей України характерними були й суттєво низькі значення інте-

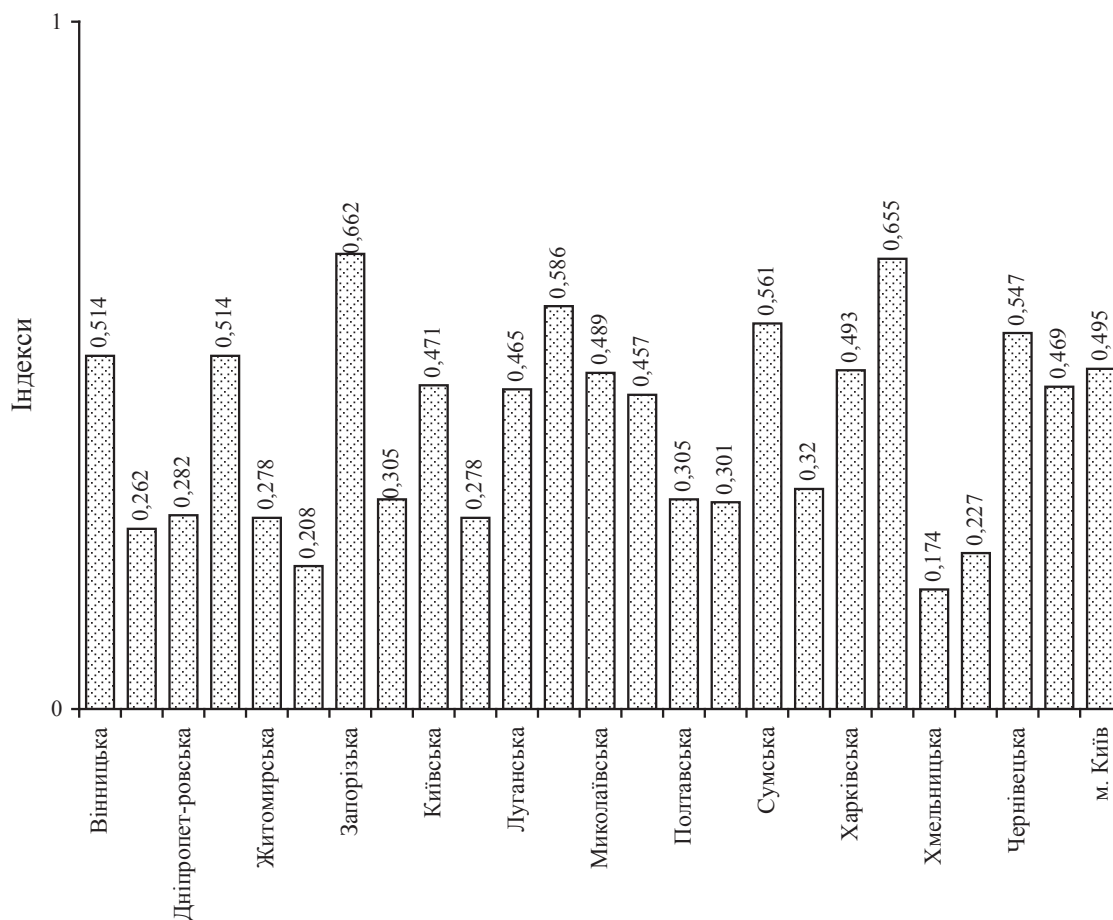

Рис. 1. Інтегральні індекси ресурсозабезпеченості інноваційно-технологічної діяльності за регіонами України у 2018 р.

Джерело: розраховано автором

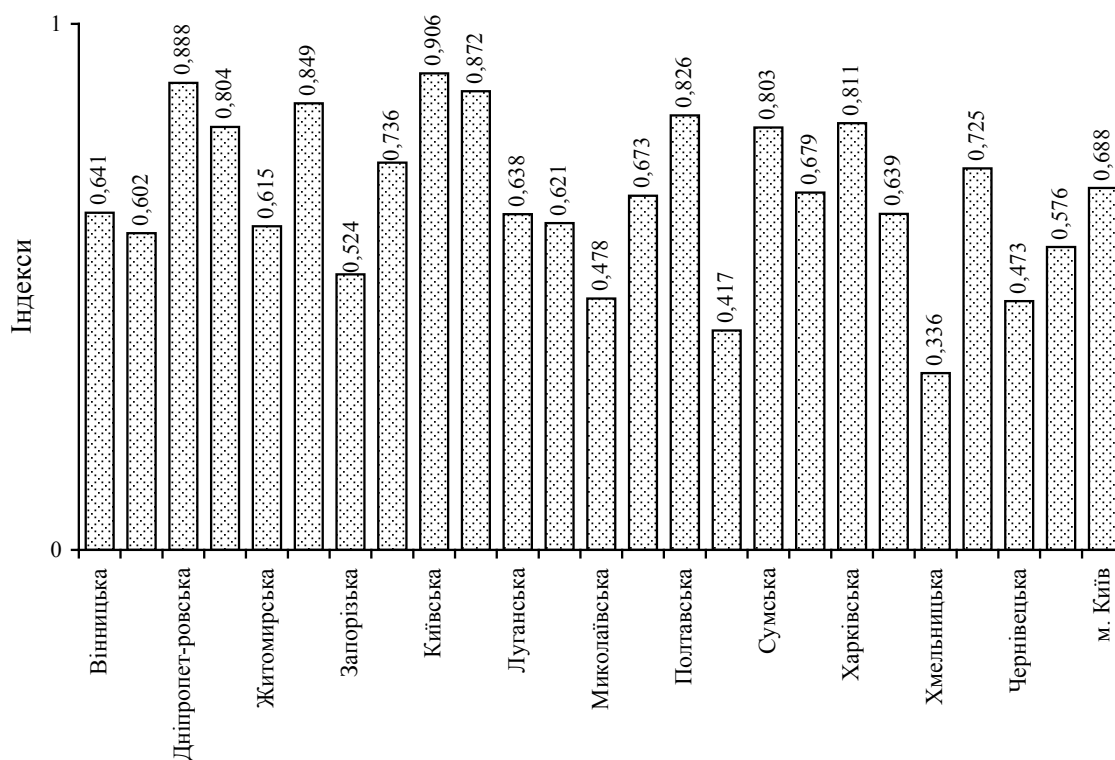

Рис. 2. Інтегральні індекси інноваційно-технологічної активності за регіонами України у 2018 р.

Джерело: розраховано автором

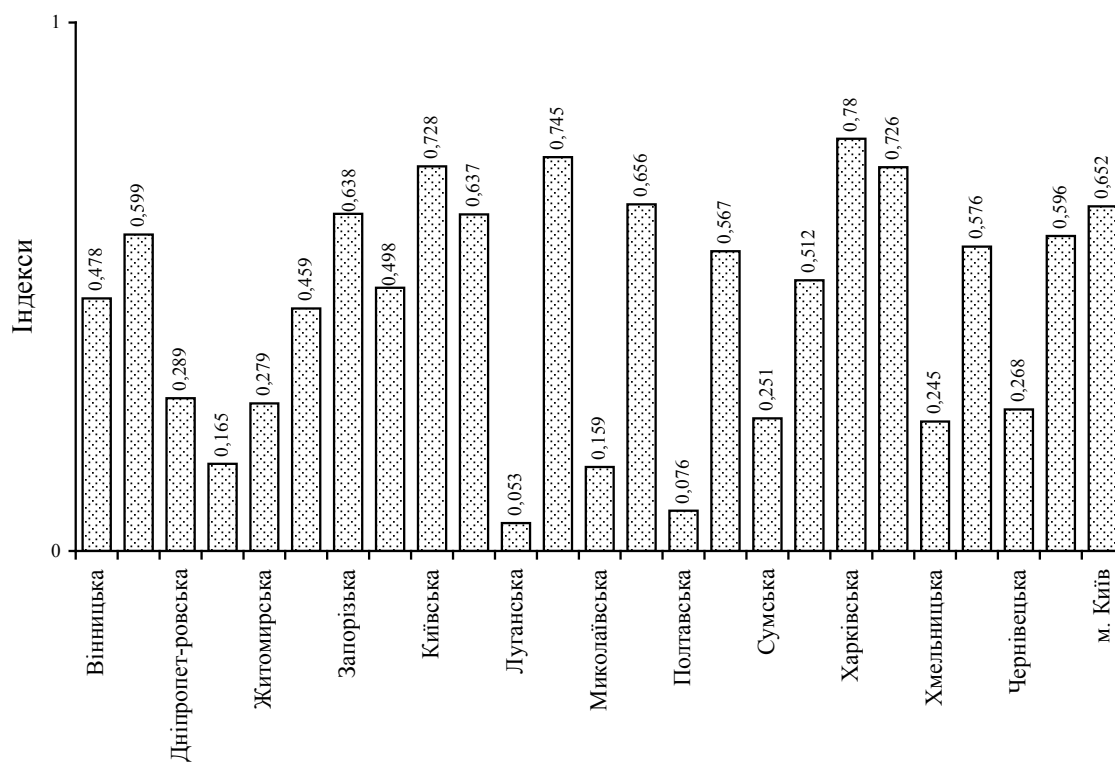

Рис. 3. Інтегральні індекси інноваційно-технологічної ефективності за регіонами України у 2018 р.

Джерело: розраховано автором

грального індексу ефективності інноваційно-технологічної діяльності. Це, наприклад, Луганська (0,05), Полтавська (0,08), Миколаївська (0,16) та Донецька (0,17) області. Відповідно, у країні утворився значний розрив між регіонами, де інноваційна діяльність значно ефективніша, та регіонами, де її рівень суттєво нижчий, що негативно та не сприяє реалізації збалансованого підходу до забезпечення інноваційно-технологічного розвитку економіки України.

У табл. 1 наведено результати обчислення інтегрального індексу інноваційно-технологічного розвитку економіки України у 2009–2018 рр. Можна зробити висновок, що його стан за регіонами країни недостатній. У 2018 р. найвищим було значення у Харківській області – 0,69. Отриманий показник за шкалою функції корисності Харрінгтона відповідає середньому рівню (0,64–0,8). На цьому рівні знаходилися значення інтегрального індексу лише для Київської (0,68), Херсонської (0,68), Львівської (0,65) областей.

Потрібно звернути увагу на показники областей, для яких значення інтегрального індексу інноваційно-технологічного розвитку особливо низькі, що послаблює потенціал інноваційно-технологічної модернізації економіки України у цілому. Це Хмельницька (0,26), Луганська (0,37), Миколаївська (0,39) та Полтавська (0,39) області.

Потрібно відзначити, що за 2009–2018 рр. значення інтегрального індексу інноваційно-технологічного розвитку в більшості регіонів країни поліпшилися, що позитивно. Зниження показника зафіксовано лише у Дніпропетровській, Донецькій, Луганській, Полтавській, Рівненській, Сумській, Хмельницькій та Чернівецькій областях. Особливо

критичним став спад індексу у Луганській, Донецькій та Чернівецькій областях. Натомість за цей період часу найбільшою мірою поліпшення характерне для Київської, Одеської, Херсонської та Кіровоградської областей.

Відповідно, жодна з областей не потрапила до групи зі сприятливим рівнем розвитку, лише Херсонська, Вінницька, Рівненська, Івано-Франківська та Одеська області отримали вищі значення інтегрального індексу порівняно з 2009 р.

Натомість позитивно, що в 2018 р. інтегральні індекси інноваційно-технологічного розвитку економіки в регіонах країни підвищилися. Лідерами залишаються Харківська, Київська, Львівська та Херсонська області. Причому впродовж усього аналізованого періоду (2009–2018 рр.) зазначені регіони характеризувалися порівняно вищим рівнем інтегрального індексу. Найвищі темпи зростання при цьому були досягнуті у Львівській області, яка за 2014–2018 рр. підвищила значення інтегрального індексу інноваційно-технологічного розвитку з 0,4 до 0,65.

Для решти регіонів країни характерні нижчі значення інтегрального індексу інноваційно-технологічного розвитку економіки; особливо загрозливим є стан у Луганській та Хмельницькій областях, що потребує реалізації більш ефективної державної політики інноваційно-технологічної модернізації та зміцнення конкурентоспроможності економіки.

У підсумку обчислено інтегральні індекси інноваційно-технологічного розвитку за регіонами України (рис. 4).

З огляду на отримані результати аналізу, стратегічні пріоритети державної політики інноваційно-технологічного розвитку економіки України

Таблиця 1

Значення інтегрального індексу інноваційно-технологічного розвитку економіки за регіонами України, 2009–2018 рр.

Адміністративні області	Роки											Відхилення 2018-2009
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018		
Вінницька	0,4893	0,5124	0,6271	0,4815	0,6145	0,5526	0,5500	0,5494	0,6587	0,5412	0,0518	
Волинська	0,3873	0,4493	0,5925	0,3597	0,4560	0,3478	0,6455	0,4800	0,5568	0,4720	0,0848	
Дніпропетровська	0,4905	0,4363	0,4259	0,4912	0,6443	0,3920	0,4927	0,4896	0,4817	0,4802	-0,0103	
Донецька	0,6020	0,4255	0,5153	0,4621	0,5120	0,3389	0,6099	0,6240	0,7066	0,4816	-0,1204	
Житомирська	0,3522	0,3272	0,6488	0,5599	0,7022	0,3002	0,6162	0,5323	0,5439	0,4048	0,0526	
Закарпатська	0,4513	0,5303	0,5188	0,5073	0,6642	0,4265	0,5491	0,4815	0,5299	0,5228	0,0715	
Запорізька	0,5412	0,5026	0,5823	0,3993	0,4787	0,3253	0,6225	0,5618	0,6335	0,6123	0,0711	
Івано-Франківська	0,4830	0,3879	0,6146	0,6001	0,5745	0,4395	0,6556	0,3968	0,4962	0,4896	0,0066	
Київська	0,5244	0,4683	0,5574	0,4252	0,5383	0,4383	0,5315	0,5278	0,6078	0,6777	0,1534	
Кіровоградська	0,4243	0,3206	0,4375	0,2891	0,4897	0,3024	0,4735	0,5199	0,5327	0,5882	0,1639	
Луганська	0,6570	0,6168	0,4644	0,4651	0,4648	0,2501	0,5100	0,3970	0,4445	0,3694	-0,2876	
Львівська	0,5303	0,3752	0,4509	0,4291	0,5581	0,3983	0,7326	0,6639	0,6778	0,6503	0,1200	
Миколаївська	0,3881	0,5278	0,4657	0,2898	0,4224	0,2890	0,4628	0,5056	0,6651	0,3948	0,0067	
Одеська	0,3643	0,3618	0,4768	0,5894	0,5708	0,3983	0,6329	0,5238	0,5187	0,5982	0,2339	
Полтавська	0,4462	0,4888	0,4399	0,6234	0,4215	0,4433	0,5373	0,4371	0,4051	0,3858	-0,0604	
Рівненська	0,5168	0,4344	0,6007	0,4571	0,5256	0,4631	0,6061	0,4752	0,4130	0,4191	-0,0977	
Сумська	0,5480	0,4964	0,6772	0,5774	0,6076	0,5250	0,7320	0,6210	0,6858	0,5424	-0,0056	
Тернопільська	0,5012	0,3813	0,5289	0,4322	0,3247	0,2682	0,5208	0,4716	0,6313	0,5089	0,0077	
Харківська	0,6510	0,4920	0,5892	0,6142	0,6371	0,4553	0,7462	0,6766	0,7763	0,6931	0,0420	
Херсонська	0,4990	0,5451	0,6113	0,5672	0,6061	0,6045	0,6041	0,4988	0,6763	0,6787	0,1797	
Хмельницька	0,3691	0,3355	0,6449	0,5972	0,5846	0,3076	0,5210	0,4252	0,4340	0,2559	-0,1131	
Черкаська	0,4867	0,5800	0,4767	0,3444	0,4046	0,2349	0,6156	0,3450	0,5505	0,4900	0,0034	
Чернівецька	0,6199	0,4439	0,5972	0,4843	0,4774	0,3594	0,7691	0,5693	0,5376	0,4386	-0,1813	
Чернігівська	0,4692	0,5362	0,3851	0,4164	0,3627	0,2479	0,4266	0,4453	0,6130	0,5496	0,0804	
м. Київ	0,5558	0,6779	0,6463	0,5897	0,6188	0,4011	0,6093	0,5994	0,6384	0,6044	0,0486	

Джерело: розраховано автором

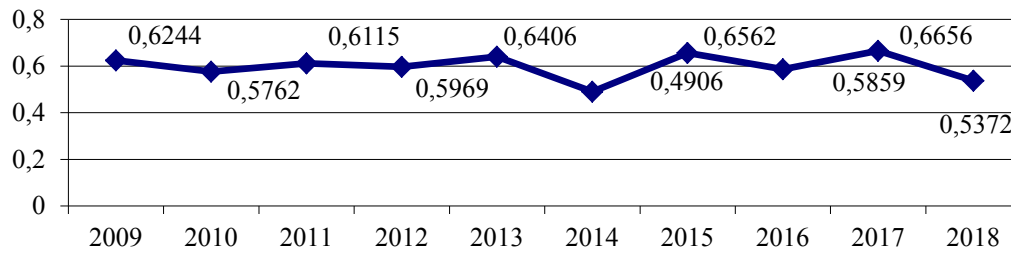

Рис. 4. Інтегральні індекси інноваційно-технологічного розвитку економіки України у 2009–2018 рр.

Джерело: розраховано автором

стосуються: створення нових виробництв у високотехнологічних галузях із наявним ресурсним потенціалом; зростання частки вітчизняних виробництв із застосуванням технологій п'ятого та шостого технологічних укладів; збільшення обсягів промислового виробництва в базових галузях економіки за рахунок створення нових виробництв із технологічними інноваціями; зростання частки промислових підприємств, які впроваджують продуктивні та технологічні інновації; збільшення обсягів та частки виробництва і реалізації інноваційної продукції (послуг); нарощування експорту високотехнологічної продукції; збільшення кількості інтегрованих структур, що здійснюють виробництво і збут високотехнологічної продукції (послуг) за участі промислових підприємств та суб'єктів секторів ІТ, інновацій, інвестицій та НДДКР.

Висновки. Установлено, що до системних недоліків формування передумов для технологічної модернізації національного господарства України належать істотні диференціації інноваційно-технологічного розвитку за регіонами країни, що не сприяє її системності та збалансованості. Це підтверджується результатами рейтингування рівнів країни за сумарним індексом інновацій, а також диспропорціями (у понад десятки разів) за кількістю інноваційно активних промислових підприємств, частками промислових підприємств, які впроваджували інновації, були технологічно активними, створювали та впроваджували маловідходні, ресурсозберігаючі та безвідходні технології, чисельністю впроваджених нових технологічних процесів у розрахунку на 100 промислових підприємств, частками працюючих на інноваційно активних промислових підприємствах, обсягами реалізованої інноваційної продукції.

На основі запропонованої та апробованої авторської методики розрахунку інтегрального індексу інноваційно-технологічного розвитку економіки, що передбачала формування показників інноваційно-технологічної діяльності за регіонами країни (за групами: група 1 – ресурсозабезпеченість інноваційно-технологічної діяльності; група 2 – інноваційно-технологічна активність; група 3 – ефективність інноваційно-технологічної діяльності); нормування показників; визначення ваг показників у групі; розрахунок зважених індексів груп показників; визначення ваг для кожної групи показників; розрахунок інтегральних індексів за групами інноваційно-технологічного розвитку; побудова інтегрального індексу, розраховано інтегральні показники ресурсозабезпеченості інноваційно-технологічної діяльності, інноваційно-технологічної активності та ефективності інноваційно-технологічної діяльності за регіонами України у 2009–2018 рр.

Попри підвищення рівня інноваційно-технологічного розвитку економіки України у 2017 р. (до 0,67), у 2018 р. відбувся суттєвий спад – до 0,54, що було нижче середнього рівня та засвідчує наявність недоліків у системі державного управління процесами інноваційного та технологічного розвитку. Значення інтегрального індексу в 2018 р. було навіть нижчим за рівень 2009 р., відповідно, за десятирічний період часу ситуація практично не змінилася та актуалізувалася потреба в удосконаленні державної політики технологічної модернізації економіки України.

Ідентифіковано практично паритетний внесок (вагу) у формування інтегрального індексу інноваційно-технологічного розвитку країни кожної з її складників: ресурсозабезпеченості, активності та ефективності інноваційно-технологічної діяльності, що, по-перше, є додатковим аргументом на користь достовірності моделі та, по-друге, актуалізує важливість реалізації державної політики як у частині поліпшення ресурсного забезпечення інноваційно та технологічно активних підприємств, активізації інноваційно-технологічної діяльності, так і зростання її ефективності, внеску в загальний економічний поступ країни.

Перспектива подальших досліджень у цьому напрямі стосується аналізування галузево-структурних особливостей інноваційно-технологічної активності та забезпечення технологічної модернізації економіки України.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Васильців Т.Г., Лупак Р.Л., Штець Т.Ф. Обґрунтування стратегічних напрямів, цілей та заходів державної політики реалізації потенціалу ІТ-сектору економіки України. *Підприємництво і торгівля*. 2018. Вип. 23. С. 56–63.
2. Диха М.В. Стратегічне планування соціально-економічного розвитку країни: еволюційно-історичний аспект та сучасні реалії. *Економіка України*. 2014. № 7(632). С. 82–92.
3. Жаліло Я.А. Теорія та практика формування ефективної економічної стратегії держави: монографія. Київ: НІСД, 2009. 336 с.
4. Кіндзерський Ю.В. Промисловість України: стратегія і політика структурно-технологічної модернізації: монографія. Київ: Інститут економіки та прогнозування НАН України, 2013. 536 с.
5. Куценко Т.М. Теоретичні основи формування стратегії інноваційного розвитку в контексті інтенсифікації інноваційних процесів. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2012. № 4. С. 308–317.
6. Федулова Л.І. Концептуальна модель інноваційної стратегії України. *Економіка і прогнозування*. 2012. № 1. С. 87–100.
7. Харазішвілі Ю.М. Системна безпека сталого розвитку: інструментарій оцінки, резерви та стратегічні сценарії реалізації: монографія. Київ: Інститут економіки та прогнозування НАН України, 2009. 304 с.
8. Васильців Т.Г., Цап М.В. Узагальнення концептуальних положень організаційно-економічного механізму та інструментів державної структурної політики імпортозаміщення. *Бізнес Інформ*. 2014. № 8. С. 40–44.

9. Васильців Т.Г., Лупак Р.Л., Юрків Н.Я. Інституційне забезпечення розширення фінансових можливостей підприємств промисловості та АПК на регіональному рівні. *Фінанси України*. 2012. № 3. С. 90–101.

REFERENCES:

1. Vasylytsiv T.G., Lupak R.L., Shtets' T.F. (2018). Obgruntuvannya stratehichnykh napryamiv, tsiley ta zakhodiv derzhavnoyi polityky realizatsiyi potentsialu IT-sektoru ekonomiky Ukrayiny [Substantiation of strategic directions, goals and measures of the state policy of realizing the potential of the IT sector of the Ukrainian economy]. *Entrepreneurship and trade*, vol. 23, pp. 56–63. [in Ukrainian]
2. Dyha M.V. (2014). Strategichne planuvannya social'no-ekonomichnogo rozvytku krayiny: evoluciyno-istorychnyi aspekt ta suchasni realiyi [Strategic planning of socio-economic development of the country: evolutionary-historical aspect and modern realities]. *Ekonomy of Ukraine*. № 7(632), pp. 82–92. [in Ukrainian]
3. Zhalilo Ya.A. (2009). Teoriya ta praktyka formuvannya efektyvnoyi ekonomichnoyi strategiyi derzhavy [Theory and practice of forming an effective economic strategy of the state]. Kyiv: NISD, 336 p. [in Ukrainian]
4. Kindzerskyi Yu.V. (2013). Promyslovist' Ukrainy: strategiya i polityka strukturno-tehnologichnoyi modernizatsiyi [Industry of Ukraine: strategy and policy of structural and technological modernization]. Kyiv: Institute of Economics and Forecasting NAS of Ukraine, 536 p. [in Ukrainian]
5. Kutzenko T.M. (2012). Teoretychni osnovy formuvannya strategiyi innovatsiyynogo rozvytku v konteksti intensyfikatsiyi innovatsiyynih procesiv [Theoretical bases of formation of strategy of innovative development in the context of intensification of innovative processes]. *Marketing and innovation management*. № 4, pp. 308–317. [in Ukrainian]
6. Fedulova L.I. (2014). Konceptual'na model' innovatsiynoi strategiyi Ukrainy [Conceptual model of Ukraine's innovation strategy]. *Economics and forecasting*. № 1, pp. 87–100. [in Ukrainian]
7. Kharizishvili Yu.M. (2009). Systemna bezpeka stalogo rozvytku: instrumentariy otsinky, rezervy ta strategichni scenariyi realizatsiyi [Systemic Sustainability: Assessment tools, reserves and strategic implementation scenarios]. Kyiv : Institute of Economics and Forecasting NAS of Ukraine, 304 p. [in Ukrainian]
8. Vasylytsiv T.G., Tsap M.V. (2014). Uzagalnennia kontseptualnykh polozhen organizatsiyno-ekonomichnogo mehanizmu ta instrumentiv derzhavnoyi strukturnoyi polityky importozamishchennia [Generalization of the conceptual provisions of the organizational and economic mechanism and tools of the State structural policy of import substitution]. *Biznes-Inform*. № 8, pp. 40–44. [in Ukrainian]
9. Vasylytsiv T.G., Lupak R.L., Yurkiv N.Ya. (2012). Instytutsiyne zabezpechennia rozshyrennia finansovykh mozhlyvostey pidpryemstv promyslovosti ta APK na regionalnomu rivni [Institutional support for the expansion of financial opportunities of industrial enterprises and AGRIBUSINESS at the regional level]. *Finance of Ukraine*. № 3, pp. 90–101. [in Ukrainian]

Стаття надійшла до редакції 13.02.2020.
The article was received 13 February 2020.